

בש"פ 2289/16 - איליה פופייב נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

בש"פ 2289/16

לפני:
כבוד השופט ח' מלצר
איליה פופייב

העורר:

נגד

מדינת ישראל

המשיבה:

ערר על מעצר עד תום הליכים שניתן על ידי בית המשפט המחוזי חיפה (כב' השופט י' ליפשיץ)
מתאריך 07.03.2016 ב-מ"ת 018772-01-16

בשם העורר: עו"ד בוריס שרמן

בשם המשיבה:

עו"ד קרן רוט

בשם המשיבה:

החלטה

1. לפני ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בחיפה (כב' השופט י' ליפשיץ) ב-מ"ת 018772-01-16, בגדרו הורה על מעצרו של העורר לפי סעיף 21 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה-מעצרים) התשנ"ו-1996 (להלן: חוק המעצרים) - עד לתום ההליכים המשפטיים המתנהלים נגדו.

להלן יובאו בקצרה הנתונים הדרושים להכרעה במכלול.

רקע עובדתי

2. בתאריך 09.12.2015 הוגש נגד העורר כתב אישום לבית המשפט המחוזי בחיפה, המתאר אירוע שהתרחש בתאריך 25.12.2015 סמוך לשעה 13:00 ובו העורר עקב אחרי קטין שהלך ברחוב, הכה אותו וגנב מידו מכשיר פלאפון מסוג "גלקסי 3", שנקנה במחיר של 800 ש"ח. עוד נטען בכתב האישום כי לאחר מכן, במועד שלא ידוע למשיבה, העורר מכר את הפלאפון הגנוב תמורת 250 ש"ח. נוכח המעשים המיוחסים לו בכתב האישום – העורר הואשם בביצוע שוד, עבירה לפי סעיף 402(א) לחוק העונשין התשל"ז-1977 (יצוין כי שני אישומים נוספים שנטענו בכתב האישום נמחקו בהוראת בית המשפט המחוזי הנכבד).

בד בבד עם הגשת כתב האישום, הגישה המשיבה בקשה למעצרו של העורר עד לתום ההליכים המשפטיים נגדו.

3. בגדרי דיון שהתקיים בבית המשפט המחוזי בתאריך 14.01.2016 העורר הסכים לקיומן של ראיות לכאורה ולקיומה של עילת מעצר, תוך הסתייגות חלקית באשר לעובדות הנטענות בכתב האישום כאמור בפסקה 8א) שלהלן. בית המשפט המחוזי הנכבד דחה את המשך הדיון לשם הגשת תסקיר מעצר בעניינו של העורר.

4. לאחר הדיון הנ"ל הוגש תסקיר שירות המבחן (להלן: התסקיר) ממנו עולה כי העורר, שהינו בן 30, עלה לארץ מרוסיה בנערותו. שירות המבחן התייחס לרקע המשפחתי המורכב בו גדל העורר ולמעבריו הרבים בין מסגרות לימוד שונות. עוד עולה מהתסקיר כי העורר החל לצרוך סמים קלים בגיל 16, וככלל הוא היה מכור לסם לאורך כל העשור האחרון, למעט תקופות קצרות של נקיין מסמים. שירות המבחן התרשם כי ישנו סיכון גבוה שהעורר יחזור על התנהגותו הפסולה בעתיד. שירות המבחן גם לא המליץ על שחרור העורר לקהילה טיפולית, מכיוון שמצא כי המוטיבציה של העורר לטיפול היא חיצונית.

5. בתאריך 15.02.2016 התקיים דיון המשך, במסגרתו בית המשפט המחוזי שמע את נציג עמותת "בית ניצחון" – מוסד סגור המטפל בהתמכרויות (להלן: בית ניצחון). בעקבות זאת הורה בית המשפט המחוזי הנכבד על המצאת תסקיר מעצר משלים אודות אפשרות שחרורו של המשיב לחלופה מוסדית ככלל ולבית ניצחון בפרט (להלן: התסקיר המשלים). מהתסקיר המשלים עולה כי העורר הביע נכונות להצטרף לבית ניצחון. עם זאת, שירות המבחן נמנע מלהמליץ על שחרורו לחלופה זו מכיוון שמוסד זה אינו פועל תחת פיקוח של משרד הרווחה ואינו מוכר כקהילה טיפולית ייעודית.

6. בתאריך 29.02.2016 התקיים דיון שלישי בעניינו של העורר, בגדרו שמע בית המשפט המחוזי הנכבד את אחיו של העורר ואת סיפור חייו וביקש להקיש מסיפור השיקום המרשים שלו – לסיכויי ההצלחה לשיקום של אחיו. במסגרת דיון זה בית המשפט המחוזי הנכבד הציע לעורר להצטרף למוסד גמילה מורשה דוגמת "מלכישוע", אך העורר ביקש שלא לשלבו במסגרת שכזו ועמד על רצונו להשתחרר לחלופת מעצר בבית ניצחון.

7. בתאריך 07.03.2016, לאחר ששמע את הצדדים ושקל את כל העובדות הנ"ל – בית המשפט המחוזי הנכבד קבע כי חלופת המעצר האפשרית היחידה בעניינו של העורר היא שחרורו לחלופה סגורה שתיתן מענה טיפולי להתמכרותו לסמים, ועל כן הורה על מעצרו של העורר עד לתום ההליכים המתנהלים נגדו.

החלטה זו היא מושא הערר שבפני.

טיעוני העורר

8. העורר איננו חולק על קיומן של ראיות לכאורה ועילת מעצר, אך הוא גורס שניתן להסתפק, בנסיבות העניין, בחלופת מעצר. לטענת העורר בית המשפט המחוזי לא העריך נכונה את מידת מסוכנותו, ושגה בכך שלא הורה על שחרורו לחלופת מעצר בבית ניצחון. בתוך כך העורר טוען את הדברים הבאים:

(א) לעניין המסוכנות - העורר מודה כי אכן חטף את הפלאפון מידו של המתלונן, אך הוא עומד על גרסתו כי הוא לא היכה את המתלונן ולא נקט כלפיו באלימות. לפיכך העורר סבור שמעשיו משקפים רף נמוך של מסוכנות. העורר גם טוען כי בית המשפט המחוזי הנכבד נתן משקל גבוה מדי להתמכרותו לסמים וכי יש לראות את האירוע הנוכחי כמעידה חד פעמית, ולא כתסמין חוזר הנובע מהתמכרותו. את טענתו זו העורר סומך על כך שלפי קביעת בית המשפט המחוזי הנכבד העורר מכור לסמים קשים מזה כ-10 שנים, ולמרות זאת בכל אותן שנים לא דווח על הסתבכותו בפלילים, זולת עבירת שבל"ר אחת שביצע בשנת 2009. העורר טוען לפיכך כי הסיכון שיסתבך בעבירות נוספות אינו גבוה מהסיכון להסתבכות של אדם שלא מכור לסמים, ומכאן שאין סיבה לדרוש שהחלופה המוצעת תעמוד בתנאים של "חלופה מוסדית". זאת ועוד, העורר טוען כי בנסיבות אלה אין לדרוש חלופה הרמטית וכי ממילא תפקידה של חלופת מעצר איננה לאיין כליל את המסוכנות הנשקפת מהעורר אלא להפחיתה למידה סבירה.

(ב) לעניין החלופה המוצעת - העורר טוען כי עמותת בית ניצחון מציעה חלופה מספקת על אף שאיננה מוכרת על ידי רשויות הרווחה ושירות המבחן כמוסד גמילה, זאת מהטעמים הבאים: מדובר במבנה סגור ומגודר שמתקיים בו מעקב על כניסות ויציאות; בכל עת שוהים במקום אנשי צוות; המוסד התחייב לדווח לבית המשפט הנכבד על כל הפרה של תנאי השחרור מצד העורר; למוסד יש כלים המאפשרים ליתן לעורר טיפול מתאים ולנתקו באופן יעיל מהסביבה המגבירה את הסיכון הקיים בו.

נוכח האמור לעיל העורר טוען כי הותרתו מאחורי סורג ובריוח איננה מידתית ועל כן יש לשחררו אל חלופת המעצר המוצעת.

הדין בבקשה

9. בדיון שנערך לפני, בא-כוחו של העורר חזר על הטענות המופיעות בערר שהגיש, פירט את נסיבותיו האישיות של העורר, כפי שהוצגו בתסקיר ובגיליון הרישום הפלילי שלו ותאר את חלופת המעצר המוצעת. אחיו של העורר שנכח באולם תיאר בפני מעט מסיפורו האישי, והביע את נכונותו לסייע לאחיו לעבור תהליך דומה. נוכח כל אלה טען בא-כוחו של העורר כי יש לשחרר את העורר לחלופת מעצר בבית ניצחון.

10. המשיבה טענה מנגד שלא ניתן לתת אמון בעורר. את טענתה זו סמכה המשיבה על העובדה שהתסקיר והתסקיר המשלים שהוגשו בעניינו של העורר (להלן: התסקירים) היו שליליים בעיקרם, וכן על העובדה שעברו של העורר כולל צו מבחן שהופקע עקב כך שהעורר לא התמיד בהגעה לשירות המבחן. עוד טענה המשיבה שהעורר מכור לסמים ושהוא נעדר מוטיבציה פנימית להיגמל. לפיכך המשיבה טוענת שאין מקום לשנות מקביעתו של בית המשפט המחוזי הנכבד כי יש להשאיר את העורר במעצר עד לתום ההליכים המתנהלים נגדו.

11. לאחר העיון בערר ושמיעת טענות באי-כוח הצדדים - הגעתי לכלל מסקנה כי דין הערר להתקבל בחלקו, במובן זה שלעורר וניתן האפשרות להציג לבית המשפט המחוזי הנכבד הצעה למקום בו יוכל לשהות בתנאי מעצר בפיקוח אלקטרוני, כמפורט בפיסקה 15 להחלטתי זו.

להלן יובאו בקצרה טעמי למסקנה זו.

12. הארכת מעצרו של נאשם עד לתום ההליכים המתנהלים נגדו מחייבת קיומם של שלושה תנאים מצטברים: עילת מעצר, ראיות לכאורה, והעדר חלופת מעצר מתאימה (ראו: סעיף 21 לחוק המעצרים).

13. במקרה דנן אין למעשה מחלוקת על עצם קיומן של ראיות לכאורה, ודומה כי קמה עילת מעצר. ואולם, בטרם שיוחלט להורות על מעצרו של נאשם עד לתום ההליכים, יש לבחון האם ניתן להשיג את מטרת המעצר על ידי חלופה שתפגע פחות בחירותו של הנאשם (ראו: סעיף 21(ב)(1) לחוק המעצרים, והשוו: בש"פ 4036/15 ישראלי נ' מדינת ישראל (22.06.2015); בש"פ 6199/12 דראושה נ' מדינת ישראל (27.08.2012); בש"פ 6245/10 מרקוס נ' מדינת ישראל (21.09.2010)). שאלה זו תבחן בשני שלבים: ראשית, בית המשפט יבחן האם ניתן באופן עקרוני לאיין או להפחית את המסוכנות הנשקפת מהנאשם. בשלב השני בית המשפט יבחן האם החלופה המוצעת עשויה לשרת תכלית זו (ראו: החלטתי בבש"פ 10307/07 מדינת ישראל נ' לוזון, פסקה 17 (02.01.2008) ואת האסמכתאות המופיעות שם). בשתי הפסקאות הבאות איישם את שני שלבי בחינה זו בנסיבות המקרה הנ"ל:

(א) בחינת האפשרות להפחית את המסוכנות באופן עקרוני - אמנם ככלל בית המשפט ישמע להמלצה שלילית של שירות המבחן בנוגע לחלופת מעצר (ראו: בש"פ 1218/12 מדינת ישראל נ' גרינבאום, בפסקה 12 (10.02.2012); בש"פ 9573/09 סלימאן נ' מדינת ישראל, בפסקה 4 (06.12.2009)), עם זאת בית המשפט אינו כבול להמלצת שירות המבחן, וההחלטה אם להורות על חלופת המעצר נתונה להכרעתו הבלעדית של בית המשפט (ראו: בש"פ 431/11 מדינת ישראל נ' מוסטפא (18.01.2011); בש"פ 3161/10 מדינת ישראל נ' מהרבנד, בפסקה 22 (02.05.2010)). אכן מהתסקירים עולה שהעורר היה מכור לסמים בעשר השנים האחרונות, ואף על פי כן, למעט עבירה אחת - לא נרשמו לו עבירות. זאת ועוד, דומה כי ניתן למקם את המעשה המיוחס לעורר בכתב האישום ברף הנמוך של תחום העבירה המיוחסת לו. לפיכך, ובהתחשב במכלול נסיבות המקרה ונסיבות חייו הקשות של העורר, נראה כי ראוי לנסות למצוא חלופה שתקטין את מסוכנותו של העורר, אשר מהנסיבות נראה כי איננה גבוהה.

(ב) בחינת האפשרות להפחתת המסוכנות באמצעות החלופה המוצעת - החלופה המוצעת היא מעון סגור בו העורר יהא כפוף להשגחה מתמדת, כך שיש בה כדי להפחית את מסוכנותו של העורר. עם זאת, לאור החשש שהביע שירות המבחן לפיו שחרורו של העורר למסגרת זו "יכולה להוות מצב סיכון להישנות מקרים" (עמ' 2 לתסקיר המשלים), אני סבור כי יש לבחון את שחרורו של העורר לבית ניצחון לא כמוסד גמילה אלא כמקום מעצר באיזוק אלקטרוני, ואם הדבר איננו מתאפשר שם, כי אז באתר אחר שימצא, ככל שימצא, לצורך זה. אבאר הדברים בקצרה מיד בסמוך.

14. במקרים בהם נמצא כי אין אפשרות להשיג את מטרת המעצר על ידי חלופת מעצר, בית המשפט מוסמך, בהסכמת

הנאשם, להורות כי חלף החזקתו במעצר מאחורי סורג ובריה - הנאשם יהיה עצור בתנאי פיקוח אלקטרוני במקום שימצא מתאים לכך שאיננו בית מעצר. זאת בתנאי שמעצר בדרך זו יאפשר את השגת תכלית המעצר, ובשים לב לחומרת העבירה ולעברו הפלילי של הנאשם ושיקולים נוספים (ראו: סעיף 22ב(א) לחוק המעצרים; ועיינו: בש"פ 8155/15 קלר נ' מדינת ישראל, בפיסקה 8 (09.12.2015); בש"פ 6493/15 מדינת ישראל נ' רביע, בפיסקה 12 (25.09.2015)). חברתי השופטת ע' ברון עמדה על טיבו של מעצר מסוג זה, וקבעה כך:

"מעמדו של עצור בפיקוח אלקטרוני נבדל ממעמדו של נאשם שנקבע לגביו כי ניתן להסתפק בחלופת מעצר כדי לאיין את מסוכנותו, מחד גיסא; וממעמדו של עצור מאחורי סורג ובריה שלא ניתן לקבוע בעניינו כי הפיקוח האלקטרוני, הגם שהוא מתווסף לתנאים מגבילים נוספים, מגן באופן מספק מפני מסוכנותו, מאידך גיסא. על כן, ציינתי כי ניתן להשקיף על אמצעי הפיקוח האלקטרוני כאל אמצעי המצוי ב"מדרג הביניים" בין שחרור לחלופת מעצר לבין מעצר עד תום ההליכים במתקן כליאה." (ראו: בש"פ 966/16 זידאן נ' מדינת ישראל, בפיסקה 9 (28.02.2016)).

15. במקרה דנן, אמנם העבירה המיוחסת לעורר איננה מהעבירות הקלות בספר החוקים, אולם, כאמור - דומה כי ניתן למקם את המעשה המיוחס לעורר בכתב האישום ברף הנמוך של ביצוע עבירה זו. בנסיבות אלה, נראה לי כי השארת העורר מאחורי סורג ובריה עד לתום ההליכים איננה הולמת את המסוכנות העולה ממנו, ושיש לבחון את האפשרות לשבץ את העורר באותו "מדרג הביניים" בין מעצר עד תום ההליכים לבין שחרור לחלופת מעצר.

לפיכך, לעורר ניתנת בזאת אפשרות להציג עד תאריך 04.05.2016 הצעה ל"מקום פיקוח" כמשמעו בסעיף 22א לחוק המעצרים, שיכול שיהיה בבית ניצחון או במקום מתאים אחר. הצעה זו, ככל שתוגש, תיבחן על ידי שירות המבחן ועל ידי מנהל הפיקוח האלקטרוני בתוך 15 ימים מעת שתוגש, ולאחר מכן תועבר לעיונו של בית המשפט המחוזי הנכבד, שיכריע ביחס אליה כטוב בעיניו. ויוער: אין באמור לעיל כדי לשלול את האפשרות שהעורר ישוחרר בעתיד לחלופה סגורה שתיתן מענה טיפולי להתמכרותו, כפי שהציע בית המשפט המחוזי הנכבד, וככל שיבשילו התנאים לכך.

16. סוף דבר - הערר מתקבל בחלקו ומוחזר לבית המשפט המחוזי לצורך בחינת ההיתכנות והתנאים הנדרשים לשחרור העורר למעצר בתנאי איזוק אלקטרוני, ככל שתוצע אפשרות כזו ושירות המבחן ומנהל הפיקוח האלקטרוני ימליצו עליה.

17. בשלב זה ועד החלטה אחרת של בית המשפט המחוזי הנכבד כאמור בפיסקה 16 שלעיל - העורר ישאר במעצר.

ניתנה היום, י"ג בניסן התשע"ו (21.4.2016).

ש ו פ ט